

Gazeta Gdańska.

„Gazeta Gdańska“ wychodzi codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt katolickich. — Przedpłata kwartalna na pocztę 3,15 mk., z odnośnieniem do domu przez listowego 3,60 mk. — Adres: „Gazeta Gdańska“ — Danzig, Postschliessfach 188.

WAŻNE DLA NADAJĄCYCH OGŁOSZENIA!
Gazeta wychodzi zawsze w południe.
Kto chce zamieścić w niej ogłoszenie, nadać je winien najpóźniej dnia poprzedniego do godziny 1-szej w południe.

Ogłoszenia przyjmuje się po 30 fen. za jednol. mowy wiersz petytowy.
Redakcja i ekspedycja Grobla Przedmiejska 49 (Vorstädtischer Graben 49).
Telefon 2650. Telefon 2650.

Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus!

Rok XXIX.

Gdańsk, na sobotę dnia 19-go lipca 1919.

Nr. 154.

Ludność polska w państwie Gdańskim

według urzędowego liczenia ludności dnia 1-go grudnia 1910.

Miasto Gdańsk liczyło Polaków ewangelików 62, Polaków katolików 4117; powiat Gdańskie Niziny Polaków ew. 3, Polaków kat. 225; powiat Gdańskie Wyżyny Polaków ew. 16, Polaków kat. 2871; pow. Kościerski Polaków kat. 431; pow. Kartuski Polaków ew. 1, Polaków kat. 469; pow. Tczewski Polaków ew. 6, Polaków kat. 500; pow. Malborski: Nitych Polaków ew. 1, Polaków kat. 6, Nowodwór Polaków ew. 4, Polaków kat. 110; inne wiejskie tegoż powiatu Polaków ew. 28, Polaków kat. 760; miasto Sopot Polaków ew. 7, Polaków kat. 1414; pow. Elbląski Polaków ew. 2, Polaków kat. 141, razem więc Polaków 11134.

Liczyby te rozumieją się oczywiście w tych częściach powiatów, które należeć będą w przyszłości do wolnego miasta Gdańska.

Musimy o tem pamiętać, że liczenie to było urzędowe, że odbywało się pod naciskiem hakaty styczniowych władz pruskich, że wobec tego bardzo wielka liczba urzędników i robotników polskich nie chcąc stracić chleba, podawać się musiała jako Niemcy.

Jesteśmy przekonani, że gdyby obecnie urządzono liczenie ludności, to osiągnęlibyśmy znacznie większą liczbę Polaków, gdyż teraz żaden urzędnik Polak lub pracujący w zakładach rządowych robotnik polski nie potrzebowałby się obawiać, że go wyda, bo w danym razie ma on za sobą rząd polski, który postarałby się o to, aby nikt go nie pokrzywdził.

Ponieważ jednak nie ma widoków aby obecny rząd w Gdańsku zarządził urzędowe liczenie ludności, więc Polacy sami zajmą się tą sprawą i sami się policzą. Gdy się zaś policzą, to tem samem wytrąca naszym przeciwnikom broń z ręki, to jest statystykę urzędową z r. 1910, którą by się w danym razie posługiwali wobec komisarzy sprzymierzeńców, gdy ten przybędzie do Gdańska. Tem samem udowodnimy, że nas Polaków jest przynajmniej piąta część mieszkańców w przyszłym wolnym państwie Gdańskim i że z taką poważną mniejszością rzeczywiście liczyć się trzeba.

Niechaj zatem wtedy, gdy nastąpi wezwanie do spisywania ludności polskiej, nie ośmiela się żaden z Polaków, tylko otwarcie przyznaje się do narodowości polskiej.

Najlepszą jest samopomoc.

Na łamach „Gazety Gdańskiej“ już donosiliśmy, że ze wszystkich zakładów rządowych wywożą co tylko da się wywieźć. W interesie robotników leży oczywiście, ażeby maszyn i surowców nie wywożono.

Wszak skoro pozostaną tylko gołe mury, robotnicy nie będą mieli pracy, gdyż nie będą mieli ani narzędzi, ani potrzebnych maszyn, a wtedy nawet i nadmiar surowców na nic by się nie zdał.

Wszelkie protesty i oświadczenia robotników na nic się zdały, dlatego zmuszeni zostali chwycić się samopomocy.

Na warsztatach okrętowych dawniej cesarskich a obecnie rządowych, w poniedziałek osobne wysłannictwo robotników udało się do dyrektora z żądaniem, ażeby nie wywożono dwóch doków.

Dyrektor obiecał, że sprawę tę przedłoży komu należy.

Robotnicy czekali do drugiego dnia t. j. wtorku po południu i poszli raz jeszcze po wiadomość jak sprawę z dokami załatwiono. Dyrektor jednakowoż powiedział, że jeszcze nie otrzymał odpowiedzi.

Wobec tego robotnicy powiedzieli, że dają mu jeszcze godzinę czasu. Skoro w przeciągu tej godziny nie otrzymają zapewnienia, zmuszeni będą sami działać.

Tak się też stało.

Zabawa

Zjednoczenia Zawodowego Polskiego

odbędzie się

w niedzielę, dnia 20-go lipca r. b.

w Starym Szotlandzie

w ogrodzie i na sali kawiarni Noetzel

Początek zabawy o godz. 4-tej po poł.

Koncert.

Gry towarzyskie dla starszych i dzieci.

Wieczorem o godzinie 8-mej

zabawa na sali.

Wstęp do ogrodu 50 fen. od osoby.

Wstęp na salę 1,— mk. od osoby.

W razie niepogody odbędzie się koncert i zabawa na sali.

O liczny udział wszystkich zwolenników Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w zabawie uprasza

Zarząd filii gdańskiej

Zjednoczenia Zawodowego Polskiego.

Upłynęła godzina i punktualnie o godzinie 1 w południe wszyscy robotnicy zbrali się i pograżyli w wodzie obydwa doki. Żeby ich jednakowoż mimo osadzenia na dnie dobyć nie było, można wyjęli część jakąś z doku i przechowali. Bez części tej jakiegoś wentyla, nie można doku unieść z wody.

Oprócz tego postawili straż osobną, która czuwać ma, ażeby w nocy doków z wody nie dobyto. Skoro by usiłowania takie spostrzeżono, odezwać ma się syrena parowa, która obudzi wszystkich robotników i ci pospieszą choćby i w nocy na obronę doków, których wartość wynosić ma coś 5 milionów marek.

Tak więc robotnicy pomogli sobie sami. A kiedy dyrektor zobaczył co się stało, powiedział, że przecież owe doki nie miały być wywiezione, tylko przewiezione do stoczni Klawittra, to jest o kilkadziesiąt kroków dalej.

Robotnicy jednakże nie wierzyli panu dyrektorowi, bo wedle krążącej ogólnie wieści oba doki wywieźć miano do Szczecina i czekał na nie już nawet parowiec, który stał pod parą w pogotowiu, ażeby z dokami odpłynąć, skoro robotnicy o godzinie 2-giej ukończą pracę.

Robotnikom tym należy się pochwała i uznanie za to, że tak dzielnie zabrali się do pracy. Niechaj zachowanie ich będzie przykładem dla pracowników w innych zakładach rządowych.

Czy Polska ma prawo do powiatu Złotowskiego?

Niech nam historia na to pytanie
odpowiedzi udzieli.

Mieczysław I. pojawiający posłannictwo szczepu polskiego — połączenie Słowian zachodnich silnymi węzłami wiary chrześcijańskiej i wspólnej cywilizacji — nie tylko sam chrześcijaństwo przyjął i zaprowadził takowe w narodzie polskim, lecz od razu zabrał się do dzieła cywilizacyjnego wobec Pomorzan, północnych sąsiadów Polski, starając się nakłonić ich do przyjęcia wiary chrześcijańskiej.

Słowiańscy Pomorzanie opierali się temu i uparcie trzymali się pogaństwa.

Mieczysław więc zmuszonym był chwycić za oręż i na czele dzielnego wojska polskiego „Krainę“ zawojował. Kraina to powiat Złotowski i północna część powiatu wyrzyskiego.

Ze syn Mieczysława I Bolesław Chrobry dzieło ojca swego dokończył, jest powszechnie zna-

nem; zawojował Pomorze aż do samego Bałtyku i biskupstwo w Kołobrzegu założył.

Nie na to aby ujarznić szczep słowiański, wyruszyły wojska polskie przeciw Pomorzanom, lecz aby zaprowadzić u nich chrześcijaństwo i wyższą cywilizację.

Pomorzanie mieli własnych książąt, musieli tylko uznawać zwierzchnictwo polskie; ale skoro tylko Polska zajęta była wojną z Niemcami lub innymi sąsiadami, usiłowali Pomorzanie wyłamać się z pod zwierzchnictwa tego i wracali do pogaństwa. Z powodu tego Bolesław Krzywousty na wiadomość, że Pomorzanie mówili: „Na co nam nowej religii? My z naszej wiary kontenci;“ odpowiedział krótko: „Dla pogan nieugięty miecz, ogień i wiekuisty gniew, dla nawróconych łaska i zmniejszenie ciężarów.“

Bolesław Krzywousty pobiwszy Pomorzan 1109 pod Nakłem na głowę — z 40 000 chłopów uszło zaledwie 10 000 — Krainę ściśle połączył z Polską.

W roku 1295 umarł książę pomorski Mestwin II bez potomstwa i testamentarnie następcą swym ustanowił Przemysław, księcia Wielkopolski, tak iż Przemysław za wyraźną zgodą Papieża mógł 25 lipca 1295 koronować się w katedrze gnieźnieńskiej „królem całej Polski i księciem Pomorza.“

Od tego czasu należała Kraina a zatem powiat Złotowski, nie tylko samem prawem zwycięscy i cywilizator, lecz prawem testamentarnem do Polski.

47 lat później, w roku 1343, odstąpił Kazimierz Wielki w pokoju kaliskim Pomorze krzyżakom niemieckim, ale Kraina wyraźnie była wykluczona i nadal pozostała przy Polsce. Dokładna granica pomiędzy Polską a Krzyżakami ustanowiona została 6 lat po pokoju kaliskim w r. 1349 pomiędzy Kazimierzem Wielkim i wielkim mistrzem „Heinrich Dusemer von Arfberg“.

Jako północną granicę Krainy ustanowiono rzekę Kamionkę i Dobrynę, więc te same rzeki, które dziś jeszcze stanowią północną granicę powiatu Złotowskiego.

Od roku 1295 aż do 1772, do pierwszego rozbioru Polski, Kraina już nigdy nie była spornym krajem pomiędzy Polską i innem mocarstwem.

1772 powiat Złotowski zabrany został przez Prusaków.

Kraina co najmniej od czasów Chrystusa zamieszkiwana była przez Słowian, poprzednio podobno przez Burgundów, szczep germański, koźowniczy, bez wszelkiej cywilizacji.

Chrześcijaństwo, cywilizację i prawdziwą organizację państwową zaprowadziła w Krainie — Polska.

Do średniowiecznego cesarstwa niemieckiego lub do krzyżaków Kraina nigdy nie należała.

Czy wobec tego „Flatowerka“, „Westpreusserka“ lub „Danzigerka“ śmie dalej twierdzić, że powiat Złotowski jest „urdojcz“?

(Ciąg dalszy nastąpi).

Wiece ludu polskiego.

W Lubichowie odbędzie się wiec Polskiego Stronnictwa Ludowego w niedzielę, 20 bm. na sali p. Wielewickiego po niesporach o 4-tej.

Wiece w powiecie Sztumskim odbędą się: w Kalwie w niedzielę, 20 lipca w sali p. Kamińskiego o godz. 12-tej w południe.

w Nowym Targu w niedzielę, dnia 20 lipca w sali p. Radtkego o godz. 4-tej po południu. O liczny udział prosi Rada Ludowa powiatowa.

Wiece Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w pow. brodnickim: na parafję Pokrzydowską odbędzie się w niedzielę, dnia 20-go lipca o godzinie 12-tej w południe w Pokrzydowie.

na parafję Szczucką 20 lipca o godz. 5 po poł. w Szczuce, celem założenia Stronnictwa Narodowego Robotników. Za Zjedn. Zaw. Polsk. Michnowski.

Przegląd polityczny.

Wydana flota niemiecka.

Według rozporządzeń komisji zawieszenia broń oddali Niemcy do tego czasu z okrętów leżących w porcie Hamburgskim 103 parowców. Z tych przypadają na linię Hamburg—Ameryka 31 parowców.

Wilhelm Hohenzollern zachorował.

Według wiadomości z Amerongen zachorował dawniejszy cesarz niemiecki. Także i cesarzowa jest niezdrowa. Dr. Forstera zawołano w nocy na zamek, na którym przez całą noc tam pozostał.

Kontrola koalicyjna w Niemczech.

Koalicyjna komisja do przeprowadzenia warunków pokojowych Niemcom nałożonych będzie miała swoją siedzibę w Berlinie. Na czele jej stać będzie francuski generał.

Przewodniczącym komisji dla marynarki i żeglugi napowietrznej mianowała koalicyjna Rada w Paryżu admirała angielskiego i komendanta brygady. Do poszczególnych komisji koalicyjnych należeć będzie 260 oficerów koalicyjnych, którzy zamieszkiwać będą w różnych miastach.

„Daily Mail” donosi z Paryża: Koalicja postanowiła odnośnie do przepisów warunków pokojowych utworzyć w niemieckich portach wywozowych koalicyjne komisje kontrolowe celem dozoru wwozu i wywozu.

Beseler na ławie oskarżonych.

Z Berlina donoszą: Na liście osób które wydane mają być entencie, znajduje się między innymi także generał Beseler, były generalny gubernator Warszawy.

Prace w Wersalu.

Naczelną Radę państw sprzymierzonych zebrano się we wtorek po południu. Międzynarodowy wydział odpowiedzialności zajmował się przed południem sprawą ścigania dawniejszego niemieckiego cesarza. Także wydział dla Bułgarii miał posiedzenie i pertraktował z Wenezuelą.

Granice nowej Bułgarii.

Gazeta „Journal” twierdzi, że w sprawie granic nowej Bułgarii zapadły następujące uchwały: Grecja otrzymuje zachodnią Trację, Serbia okolicę Strumicy i małą poprawkę granicy przy Kuestendiel. Natomiast domaga się komisja od Rumunii wydania terenów zajętych 1918 r. w Dobrudży, z wyjątkiem przyczółków mostowych w Silistrii i Turtuanu. Ostatnia uchwała powoduje niezadowolnienie Rumunów.

Sprawy polskie.

Galicja wschodnia pozostanie przy Polsce.

Korespondent paryski „Kureja Warszawska” dowiaduje się o stanie układów w sprawie granicy wschodniej i południowej Polski co następuje: Galicja wschodnia z obszarami, na których znajdują się źródła nafty, przyznana zostanie Polsce pod warunkiem samorządu dla Rusinów. Na południe stykać się będzie granica Polski z Rumunją. Wilno i Grodno prawdopodobnie przypadną Polsce. Nie rozstrzygnięto jeszcze losu Kamieńca i Krzemieńca. Również co do Lwowa nie wiadomo jeszcze, czy przypadnie zupełnie Polsce, lub czy przyłączony zostanie do obszaru z samorządem dla Rusinów. Komitaty węgierskie Orawa i Spisz przyłączone zostaną prawdopodobnie do Polski. Wisła jako rzeka śródlądowa europejska zostanie umiędzynarodowiona.

Wakacje sejmu polskiego.

Konwent seniorów ostatecznie zdecydował po porozumieniu z rządem zakończyć sesję izby w sobotę, 19 bm. Przed feriami Sejm uchwali jeszcze między innymi ustawę o straży bezpieczeństwa, przedłożoną przez ministerjum spraw wewnętrznych.

Wojska polskie odcięły bolszewikom łączność z Moskwą.

Z Pińska telegrafują do gazet warszawskich: Po przeszło dwumiesięcznej nierównej walce i po tygodniowym boju wojska polskie zdobyły w czwartek, dnia 10 lipca Łuniniec, odcinając nieprzyjacielskie pociągi pancerne i łączność z Moskwą, a tem samem uniemożliwiając przedostanie się posiłków. Klucz całego Polesia znajduje się ostatecznie w rękach polskich.

Dla zbadania sprawy żydowskiej w Polsce.

„Kurjer Warszawski” donosi, że w niedzielę przybyła do Warszawy amerykańska komisja z senatorem Morgentau na czele. Komisja ta, powołana przez prezydenta Wilsona, ma się zająć zbadaniem sprawy żydowskiej w Polsce.

Nadzwyczaj ważne obrady w Toruniu.

W środę dnia 16-go lipca odbywały się w Toruniu nadzwyczaj ważne obrady i to między przedstawicielami Komisarjatu na Prusy Zachodnie, członkami Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu z jednej strony a naczelnym prezesem Prus Za-

chodnich, prezydentem rejencyjnym i prezesem dyrekcji kolejowej z Bydgoszczy po drugiej stronie. Chodziło o przejęcie Prus Królewskich i reszty Księstwa Poznańskiego przez rząd polski. Według doniesienia urzędowego biura Wolffa wynik rozpraw był nadzwyczaj zadowalający. Oczywiście, że rozumieć należy: dla Niemców. Rozstrzygnięto podobno i sprawę przejęcia urzędni-
ków, którą dalej jeszcze w najbliższym czasie omawiać będą. Również uchwalono, aby tak woj-
skowe jak i kolejowe władze zeszły się w najbliższym czasie celem omówienia wszelkich ważniejszych spraw połączonych z objęciem Prus Królewskich przez rząd polski. Bliższe szczegóły podać będzie można dopiero później. O ile nam wiadomo, że strony polskiej brali udział w obradach komisarzy pp. Seyda i Łaszewski, podkomisarz p. dr. Wybicki z Gdańska, p. mecenas Szuman z Torunia i hr. Potocki z Piątkowa.

Wiadomości potoczne.

KALENDARZ na sobotę, 19 lipca:

Wincentego z Pauli.

Słońca wschód o g. 4 01, zach. o g. 8 10.

Księżycy wschód o g. 10 24, zach. o g. 11 37.

Stan wody w dniu 17-go lipca r. b. Toruń 4,15 (3,47) Fordon 3,75 (2,93) Chełmno 3,48 (2,56) Grudziądz 3,37 (2,42), Kurzebrak 3,25 (2,45), Montauer-
spitze 3,02 (2,01) Piekło 3,15 (2,08) Tczew 2,34 (2,48) Einlage 2,80 (2,48) Schiewenhorst 2,80 (2,48) Wilezan 0,18 (0,02) Przyrost 0,79 (—).

Gdańsk. Ponieważ Amerykanie Polsce dostarczali już prawie oznaczoną ilość żywności, to jest 300 000 ton, gdyż tylko jeszcze kilka parowców z żywnością przybędzie, przeto komisja amerykańsko-polska przeobrażoną będzie na czysto polską. Nowa komisja zajmować się będzie dalszym transportem 300 000 ton surowców, dla podniesienia przemysłu polskiego, które Ameryka dostarczyć ma, z Gdańska do Polski. Wobec tego gdańscy robotnicy portowi będą i nadal mieli pracę.

Kłoby mógł oddać za wysoką zapłatą zieleną lub suchą paszę dla krowy, niech się zgłosi do p. J. Króla w Wrzeszczu, Taubenweg 4.

Troska urzędników. Jak nam donoszą znajduje się w poczcie gdańskiej 113 niższych urzędników pocztowych. W tem jest aż 85 Polaków. Pośród Polaków temi wielkie panuje zdenerwowanie. Rozeszła się bowiem wieść, że burmistrz Sahn miał powiedzieć, że wyrzuci wszystkich urzędników POLAKÓW, a zastąpi ich urzędnikami pocztowymi NIEMCAMI. Oprócz tego burmistrz Sahn podobno wyrzucił chce wszystkich ludzi zajętych na poczcie, a liczących ponad 45 lat życia. Stąd urzędnicy wszyscy, którzy służyli cały szereg lat poczcie i teraz bliżej są pensjonowania mają zostać przez niemieckiego burmistrza p. dr. Sahmą pozbawieni nie tylko posady, ale także owych widoków pensji, która im bądźco bądź słuszenie się przynależy. Wszystkich urzędników pocztowych, którzy podać nam mogą bliższe szczegóły, prosimy, ażeby z nimi przybyli do „Gazety Gdańskiej”. Zebrany materiał przedstawimy Powiatowej Radzie Ludowej Gdańskiej a ta za porozumieniem z Komisarjatem nie omiesza postarać się o to, ażeby zbadać co w tem jest prawdy i ażeby zapobiedz spełnieniu pogroźek tych, jakie wypowiedzieć miał nadburmistrz pan dr. Sahn, ażeby urzędników pocztowych polskich zastąpić urzędnikami niemieckimi. — Nadburmistrz miasta naszego p. dr. Sahn zdaje się mieć dążności wogóle bardzo nieprzyjemne Polakom. Wynika to np. z tego, cośmy dowiedzieli się o pewnym wyższym urzędniku sądowym. Ponieważ jest to człowiek sprawiedliwy, choć Niemiec, p. dr. Sahn stara się usunąć go, a na miejsce jego sprowadzić hakatystę. Oczywiście, że usiłowaniem Polaków być musi, ażeby dołożyli wszystkich sił i nie dopuścili do tego, ażeby dążenia p. Sahmą się ziściły.

Wszystko sprzedają. Wedle doszłych nas wiadomości, wszystkie statki wojenne, które stoją w Nowym Porcie i wogóle na wodach w pobliżu ujścia Wisły i Motławy do Bałtyku namalowano barwy holenderskie i napisano firmę jakąś z Holandji. Z tego wynika, że wszystkie te statki sprzedane zostały do Holandji. Podobno nawet łodzie podwodne, które w myśl układu pokojowego zostały rozbite i rozbrane, tak że tylko części ich leżą wywleczone na lądzie pod Gdańskiem zostały również sprzedane Holandji. Polska zatem, skoro obejmie wybrzeże pomorskie, zostanie zupełnie wypróżniona, pomimo, że warunki pokojowe, na które się Niemcy zgodziły, coś zupełnie innego przepisują.

Z Nowogoportu. We wtorek przed poł. opuścili port amerykański parowiec żywnościowy „Wakana” z balastem do Hull, parowiec „Viadra” z drzewem do Szczecina, parowiec „Pomerania” z drzewo do Królewca i parowiec „Vulkan” z deskami do Bremy. Do portu przyplęły, parowiec „Schelde” z Nakokowa próżny i „Aleksandra” z Szczecina z węglami.

Grudziądz. Zjazd delegatów i prezesów Narodowego Stronnictwa Robotników na Prusy Królewskie odbył się w niedzielę, dnia 13. lipca w Grudziądzu. Zjazd zajął sekretarz Nar. Str. R.

p. Pawlak. Marszałkiem obrano p. Antoniego Grzechowiaka z Torunia, wicemarszałkiem p. Rajewskiego ze Złotowa, sekretarzami p. Klemensa Suchożębrskiego z Torunia i Czesława Łukowskiego ze Starogardu. Radnymi obrano pp. Ignacego Redera z Grudziądza, Teofila Wysockiego z Chełmna, Antoniego Czarneckiego z Bydgoszczy, Michnowskiego z Radoszk, Bronisława Chrzana z Kościerzyny.

Wykłady o celach i zadaniu Nar. Str. Rob. wygłosili pp. Pawlak z Grudziądza, Antoni Grzechowiak z Torunia i Jan Brejski z Bochum.

Po przerwie obiadowej wybrano zarząd dzielnicowy Narodowego Stronnictwa Robotników. Prezesem obrano p. Pawlaka z Grudziądza, sekretarzem p. Suchożębrskiego z Torunia, skarbnikiem pp. Rygielskiego z Grudziądza, radnymi pp. Dobrowolskiego z Gdańska, Kepkego z Wejherowa, Kamińskiego z Pelplina, Stoszewskiego z Brodnicy, Jakóba Nurka z Starogardu, Hieronima Zalewskiego z Chojnic i Franciszka Bartosza ze Złotowa. Następnie dokonano wyborów do komisji administracyjnej, oświatowej i rewizyjnej.

Na wniosek delegata Nar. Str. Rob. ze Złotowa p. Rajewskiego uchwalono następującą rezolucję:

„Robotnicy zgromadzeni w Grudziądzu dnia 13 lipca 1919 r. na walnem zebraniu dzielnicowym Nar. Str. Rob. wnoszą protest przeciw oderwaniu obszarów polskich od Polski i przeciw oddaniu ich pod obce panowanie. Ubolewamy szczególnie, że oderwano od Polski części powiatu Złotowskiego. Stoimy na stanowisku, że ani jedna wieś, ani jedna chata polska nie powinna podlegać obcom.”

O godz. 7 wieczorem zamknął przewodniczący po ośmiogodzinnych obradach zebranie.

Przedwczesny zapal!

Gazety donosiły, że w różnych miejscowościach urządzono już wspaniałe obchody i uroczystości ku uczczeniu zmartwychwstania drogiej naszej Ojczyzny. Cóż się pochwała dobrej chęci to jednak znaczyć wypada, że w tym razie uroczystości były przedwczesne, ponieważ, niejako zgrzeszono przeciw karności narodowej. Urządzający te uroczystości zdaje się jakby nie czytali gazet, i nie wiedzieli o tem, że tysiące braci naszych jeszcze jęczy w niewoli pruskiej n. p. na Górnym Śląsku i w Prusach Zachodnich. Potem krew się jeszcze lała w ostatnich dniach na polach walki w Galicji wschodniej. Karność narodowa wymaga koniecznie, aby przewyciężyć zapal skądinąd chwalebny i spokojnie odczekać, aż władza nasza oznaczy dzień i program tego największego święta narodowego, bo jednolicie urządzona uroczystość wypadnie daleko wspanialej, aniżeli wtenczas, jeżeli jednostki na własną rękę zaczęły urządzać takie obchody. **Patryjotyzm prawdziwy okazuje się przedewszystkiem w karności!**

Szczery patryjota.

Zebrania Towarzystw

odbędą się:

w Gdańsku: Lekcja śpiewu Tow. śpiewu kościelnego „Sw. Cecylii” odbędzie się w sobotę 19-go bm. o godz. pół do 8-ej wieczorem na sali Domu Abstynentów. **Punktualne przybycie wszystkich członków konieczne.**

Zarząd.

w Gdańsku: Zebranie Towarzystwa Urzędników Pryw. St. P. odbędzie się w sobotę dnia 19 bm. o godz. 4 po poł. na sali w „Hohenzollern Rest”.

Zarząd.

w Sidlicach: Tow. Ludowego „Oświata” w poniedziałek, 21 bm. o godz. 5 po poł. na sali p. Dębka w Emaus. O liczny udział prosi

Zarząd.

w Oliwie: W niedzielę, 20-go lipca Stronnictwa Ludowego w refektarzu zaraz po nabożeństwie polskiem. Prosimy o liczny udział. **Ważne sprawy.**

Zarząd.

w Lubichowie: Posiedzenie filji Zjednoczenia Zawodowego Polskiego w niedzielę 20 lipca o godzinie 1-szej po poł. na sali p. Wielickiego. O liczny udział prosi

Zarząd.

w Sztumie: W sobotę, dnia 19 lipca o godz. 4-ej po południu odbędzie się w Sztumie w Strzelnicy zebranie celem założenia związku pracodawców roln. Porządek dzienny: 1. Zagajenie. 2. Odczytanie i przyjęcie statutów. 3. Wybory 4 członków zarządu prócz 5 delegatów wybranych przez Kółko rolnicze. 4. Wolne głosy. Uprasza się o jaknajliczniejszy udział pracodawców rolnych. Z polecenia delegatów Kółek rolniczych

K. Donimirski, wicepatron.

w Biskupcu nad Ossą: odbędzie się na sali pana Kühna w niedzielę, dnia 20 lipca b. r. zebranie filji Zjednoczenia Zaw. Polskiego oddziału robotników rolnych i leśnych. Wszyscy druhowie z Biskupca i okolicy niechaj się zbiorą. Mówca zamiejscowy będzie przemawiał.

Drukarnia i nakładem „Gazety Gdańskiej” Jana Kwiatkowskiego w Gdańsku. Redaktor odpowiedzialny Henryk Wierzbicki w Gdańsku.

Lohntarif

für den Kreis Neustadt mit rückwirkender Kraft vom 1. Juni 1919,

abgeschlossen zwischen dem Landwirtschaftlichen Kreiswirtschafts-Verband Neustadt und der Polnischen Berufsvereinigung.

Die Arbeitszeiten werden wie folgt festgesetzt:
November, Dezember, Januar, Februar

8 Stunden pro Tag.

März, April, September, Oktober

10 Stunden pro Tag.

Mai, Juni, Juli, August

11 Stunden pro Tag.

Eine vertragliche Veränderung der Arbeitszeit ist unter Einhaltung der Jahresstundenzahl gestattet. Vertragliche Pausen gelten nicht als Arbeitszeit. Ueber die vertragliche Arbeitszeit hinaus geleistete Arbeit wird als Ueberstunden bezahlt.

Höchstlohn für einen Vollarbeiter.

als Mann 2050 Mk.

als Knecht 2150 „

Als Entlohnung wird folgender Satz in Vorschlag gebracht.

Abänderungen, die die Endsumme nicht heraufsetzen dürfen, unterliegen der freien Vereinbarung.

1. An Deputat

20 Zentner Roggen a 15 Mk. 300.— Mk.

2 „ Gerste a 15 „ 30.— „

3 „ Hafer a 15 „ 45.— „

1 „ Erbsen a 40 „ 40.— „

(Wo keine Erbsen sind, gibt es Geld).

2. 2 Morgen Land (einschl. Gartenland) fertig zum Kartoffelpflanzen a 200 Mark 400.00 „

Das Land muss so beschaffen sein, dass es einen Ertrag von 60 Ztr. pro Morgen bringt. Dem Arbeiter steht es frei, bei der Landverteilung das Land anzunehmen oder nicht. Im Falle einer Ablehnung erhält er pro Morgen 60 Zentner Kartoffeln so, wie sie das Feld gibt, frei Haus. Dung verbleibt dann der Herrschaft. Nimmt der Arbeiter das Land an, hat er aber bei einer Minderernte keinen Anspruch auf Zulieferung, ebenso braucht er bei einer grösseren Ernte nichts abgeben.

3. Eine Kuh frei oder täglich 3 Liter Vollmilch zu 36 Pfg. das Liter gerechnet 400.00 Mk.

Zur Kuhhaltung gehört: Freie Sommerweide auf Klee resp. Wiese mit Hirtenstellung, Winterfutter 20 Ztr. Heu a 6 Mk., 10 Ztr. Stroh a 4 Mk. und $\frac{1}{2}$ Morgen Land fertig zum Wrukenpflanzen 50 Mk. Besteht die Weide nur aus Waldweide, Hütungen oder Moorbrüchen, darf nur 300 Mk. angerechnet werden.

Wo Leute ihre eigenen Felder resp. Waldwiesen haben, kann es beim alten Brauch bleiben.

4. Freie Wohnung im Werte von 120.— Mk. Hierunter sind sogen. Einspännerwohnungen zu verstehen, grosse Wohnungen 150 Mk.

Elektrisch Licht pro Wohnung 10 Mk. mehr, Stromverbrauch, Birnen etc. bezahlt der Arbeiter.

5. Feuerung im Werte von 300.— Mk. und zwar wird gerechnet

1 Meter Kloben mit Anfuhr 20.— Mk.

1 Meter Rundholz mit Anfuhr 15.— „

1000 Ziegel Torf 20.— „

1000 Zgl. Torf bei Selbstwerbung 15.— „

1 Zentner Kohle 5.— „

1 Meter Reisig l. Kl. 10.— „

Eine zweisp. Fuhre Strauch 8.— „

Bei eigenem Torflager alter Brauch. Stechen 3 Tage, Streichen 4 Tage.

6. Bei Gänsehaltung wird die fünfte Gans von der Aufzucht abgegeben, wenn Besitzer Hirten und Weide stellt, dann sind aber sämtliche Leute verpflichtet, die Gänse auf Weide zu geben. Wenn kein Hirte resp. Weide gegeben wird, ist der Mann verpflichtet, die zehnte Gans abzugeben. Bruchteile werden mit 30 Mk. Einheitspreis pro Gans berechnet. Bei gleichen Teilen entscheidet das Los, wem die Gans zufällt.

7. Wenn der Arbeiter will, kann er jährlich 50 Mark an den Arbeitgeber zahlen, er erhält dafür freien Arzt für seine Familienangehörigen, die nicht in der Krankenkasse sind.

8. Wo Leute Roggenabsaat haben, kann es beim alten Brauch bleiben und wird der Morgen mit 90 Mk. bewertet.

9. Dem Arbeiter kann Schafhaltung gewährt werden. Nimmt der Arbeitgeber Schaf mit Nachwuchs im Sommer auf Weide, im Winter Muttereschaf in Futter, so sind 50 Mk. für ein Schaf anzurechnen, ohne Hirten und Weide 25 Mk.

Zusammenstellung des Deputats.

20 Ztr. Roggen a 15 Mk. 300.— Mk.

2 „ Gerste a 15 Mk. 30.— „

3 „ Hafer a 15 Mk. 45.— „

1 „ Erbsen a 40 Mk. 40.— „

2 „ Morgen Land a 200 Mk. 400.— „

1 Kuh 400.— „

Wohnung 120.— „

Feuerung 300.— „

Arzt 50.— „

1 Schaf 30.— „

1735.— Mk.

bleiben bis 2050 Mark noch 315 Mk. zu verteilen, und zwar wird folgende Entlohnung in Vorschlag gebracht

100 Tage a 90 Pfg. 90.— Mk.

100 „ a 1.00 Mk. 100.— „

100 „ a 1.25 „ 125.— „

315.— Mk.

Endsumme 2050.— Mk.

Die Frau muss sich verpflichten, auf Verlangen zur Arbeit zu kommen, doch ist auf die häuslichen Verhältnisse Rücksicht zu nehmen. Sie erhält pro Tag 3.00 Mk. Ihre Arbeitszeit ist Anfang $\frac{1}{2}$ Std. später, Ende eine halbe Stunde früher. Die Arbeit ist zu leisten bei Kartoffeln- und Wrukenpflanzen, Gras-, Klee-, Getreideernte, Kartoffelernte, aber erst nach Beendigung der eigenen Ernte. Wäsche beim Arbeitgeber.

Dieser vorstehende Vertrag ist für einen sogenannten Einspänner vorgesehen.

Scharwerker.

Für den I. Scharwerker, Junge oder Mädchen unter 16 Jahren

6 Ztr. Roggen a 15 Mk. 90.— Mk.

1 „ Gerste a 15 „ 15.— „

1 „ Hafer a 15 „ 15.— „

$\frac{1}{2}$ Morgen Land wie vorher 100.— „

1 Meter Holz 20.— „

1000 Ziegeln Torf 20.— „

260.— Mk.

100 Tage a 70 Pfg. 70.— „

100 „ a 80 „ 80.— „

100 „ a 90 „ 90.— „

240.— Mk.

Höchstsumme 500.— Mk.

Ist der I. Scharwerker über 16 Jahre alt, erhält er dasselbe Deputat an Tagelohn

100 Tage a 1.— Mk. 100 Mk.

100 „ a 1.40 „ 140 „

100 „ a 2.— „ 200 Mk.

440 Mk.

und 260 „ Deputat

700 Mk.

Kann der I. Scharwerker volle Mannsarbeit verrichten, so erhält er als Tagelohn je 100 Tage 2.—, 2.10, 2.30 Mk.

II. Scharwerker

Mädchen oder Bursche bis 900 Mk.

und zwar dasselbe Deputat wie bei I. 260 „

Zweite Kuh oder täglich 3 Liter Vollmilch zu 36 Pfennig das Liter gerechnet 400 „

100 Tage a 70 Pfg. 70 „

100 „ a 80 „ 80 „

100 „ a 90 „ 90 „

90 „

900 Mk.

Kann der Bursche volle Mannsarbeit verrichten, soll er bis 1300 Mk. erhalten

und zwar dasselbe Deputat und Kuh 660 Mk

100 Tage a 2.— Mk. 200 „

100 „ a 2.10 „ 210 „

100 „ a 2.30 „ 230 „

1300 Mk.

Alle übrigen Arbeiter gelten als Freiarbeiter. Der Lohn der Freiarbeiter unterliegt der freien

en Vereinbarung. Wo eine solche nicht getroffen wird, werden folgende Sätze festgesetzt.

Für Vollmannsarbeit

100 Tg. a 4.— Mk., 100 Tg. a 6.— Mk.,

100 Tg. a 8.— Mk.

Für starke Mädchen

100 Tg. a 3.50 Mk., 100 Tg. a 4.50 Mk.,

100 Tg. a 5.— Mk.

Essen wird mit 2.50 Mk. berechnet. Kündigung wöchentlich.

Unter Vollarbeiter ist zu verstehen ein Arbeiter, der mit sämtlichen vorkommenden landwirtschaftlichen Arbeiten wie z. B. Mähen, Staken, Tragen von 2 Zentner schweren Säcken usw. gut vertraut ist.

Nicht Vollarbeiter unterliegen in allen Klassen der freien Vereinbarung.

Eine andere Entlohnung steht nach Vereinbarung frei.

a) Ueberstunden für alle Arbeiter:

Mann 50 Pf.

Mädchen — Bursche 30 Pf.

b) Knechtevertreter erhalten pro Tag 30 Pf. Zulage. Feiertage $\frac{1}{2}$ Barlohn.

c) Das Haupt der Familie hat jährlich 4 freie Arbeitstage mit vollem Lohn und Deputat.

Bleibt der Arbeiter weitere Arbeitstage ohne Grund und ohne Erlaubnis des Arbeitgebers von der Arbeit fort, so wird ihm für die fehlenden Arbeitsstunden der Lohn und das Deputat (in Geld umgerechnet) in Abzug gebracht, welches unter Zugrundelegung der Jahresarbeitszeit und des Jahreslohnes auf die nichtgeleisteten Arbeitsstunden entfällt.

Bei Krankheit wird nur das Barlohn in Abzug gebracht.

d) Entlohnung der Handwerker, Hofmeister, Schweizer unterliegt der freien Vereinbarung.

e) Die auf ihn entfallenen Steuern, Abgaben, trägt der Arbeiter.

Invaliden = Altersversicherung je zur Hälfte. Krankenkasse $\frac{1}{2}$ Arbeitgeber, $\frac{1}{2}$ Arbeitnehmer. Alte Krankenversicherungen bleiben bestehen.

f) Die Kündigung wird in Ermangelung einer anderen bereits vereinbarten auf 3 Monate festgesetzt.

Der Tarif hat Gültigkeit bis 31. März 1920. Kündigung des Tarifes am 1. Januar zum 31. März 1920. Erfolgt von keiner Seite eine Kündigung, geht der Tarif auf ein Jahr weiter.

g) Sollten sich infolge Aenderungen der politischen Verhältnisse die wirtschaftlichen Verhältnisse anders gestalten, so tritt bezüglich des Lohnes eine neue Vereinbarung ein; falls diese nicht erzielt wird, entscheidet der Schlichtungsausschuss.

h) Die wichtigen Gründe zur sofortigen Lösung des Dienstvertrages ergeben sich aus § 16 der vorläufigen Landarbeiterverordnung.

i) Arbeiter, die in Gutswohnungen wohnen, dürfen ohne Genehmigung des Arbeitgebers ausserhalb keine Arbeit annehmen, wenn auf dem Gute zum tarifmässigen Satz Arbeit vorhanden ist.

Fremde Arbeiter dürfen solange nicht eingestellt werden, als am Ort wohnende arbeitswillige arbeitslose Landarbeiter derselben Gattung vorhanden sind.

Dringende Fuhrwerke hat der Arbeiter in der bisherigen Weise frei.

Wo bereits höhere Löhne und Deputate verabfolgt werden haben diese Gültigkeit.

Zur Regelung aller Streitigkeiten, die sich aus der Festsetzung der vorstehenden Bedingungen ergeben, wird ein Schlichtungsausschuss eingesetzt, der aus 3 organ. Arbeitgebern und 3 organ. Arbeitnehmern besteht.

Ein unparteiischer Verhandlungsleiter muss von den Beisitzern gewählt werden.

Vor der Entscheidung des Schlichtungsausschusses ist das Arbeitsverhältnis in alter Weise fortzusetzen, um Störungen des Wirtschaftslebens zu vermeiden.

Neustadt, den 19. Juni 1919.

Für den Landwirtschaftlichen Kreiswirtschafts-Verband Neustadt

Die Lohnkommission

Kiehl-Soppieschin

Lau-Warschkau

Arendt-Pelzau.

Für die polnische Berufsvereinigung

Joh. Müller

Joh. Stenka

W. Jedwabski, Gewerkschaftssekretär.

Osiedliłem się w Sopocie jako

adwokat

i mianowany zostałem

notariuszem.

Biuro moje znajduje się przy ulicy Pomorskiej

(Pommerschesr. 1)

Fr. Kyser

adwokat i notariusz.

Przyjmuję znowu

od 8-mej do 10-tej — i od 3-ciej do 4-tej

Dr. Redmer

Gdańsk — Fischmarkt 11.

Telefon 2066.

Papierosy

mieszanka tabaki. banderola D. z złotym mundsztykiem, po 62 mk. za tysiąc, wysła za zaliczką pocztową

Bruno Koschnitzki

hurtowny skład cygar

Gdańsk — Wrzeszcz.

P. T.

Szanownej Publiczności donosimy uprzejmie, że zakupiwszy fabrykę wyrobów cementowych pod firmą Hartmann & Co. położoną nad torem kolejowym i nad szosą między Wrzeszczem a Oliwą, urządzamy w niej

fabrykę maszyn, biuro instalacyjne i prac kanalizacyjnych

a nadto podejmujemy się wszelkich reparacji samochodów, maszyn rolniczych, aparatów piwnych i do wyrobu wody selterskiej. Aparaty piwne wykonujemy również nowe według własnego patentu. Zakładamy także gromochrony.

Chcąc wielkiemu temu zadaniu sprostać, objęliśmy ślusarnię i przedsiębiorstwo instalacyjne

inżyniera **Kellermanna** w Oliwie i Sopocie

:- jakoteż :-

ślusarnię, tokarnię i lejarnię **Bernarda Badziąga** w Grudziądzu.

Staraniem naszym będzie wszelkie podejmowane prace wykonywać starannie i po jak najniższych cenach.

Polecając się łaskawym względom, kreślimy z wysokim poważaniem

Wierzba i Wojciechowski.

Biuro główne: Gdańsk, Pfefferstadt 56.

Telefon biura: nr. 3678.

Telefon fabryki: nr. 698.

Adres telegram.: Wiwoda.

Poszukuje się

wspólnika.

Właściciel młyna poszukuje do swego młyna parowego, wyrabiającego ca. 25 to., położonego w najbardziej w zboże obfitującej okolicy Prus Zachodnich, która przychodzi do Polski, z powodu innych przedsiębiorstw czynnego wspólnika z branży młynarskiej i zboża, z odpowiednim kapitałem, który może przedsięwziąć sam kierować.

Zgłoszenia w niemieckim języku pod nr. 912 do Ekspedycji Gazety Gdańskiej.

Sprzedam mój od 70 lat w jednym ręku znajdujący się

skład towarów kolonialnych

mat. żelaza, wraz hotelem, salą i restauracją

(wielki ruch obcych) targi, towarzystwa itd. położony w wielkiej wsi kościelnej, gdzie kościół katolicki i ewangel. na miejscu, również lekarz i apteka.

Cena 175000 marek włącznie ca. 40 mórg ziemi pszennej.

Pismienne zgłoszenia pod nr. 909 do Eksp. Gaz. Gdańskiej. Ewent. gotów się pomijać na posiadłość w Pomeranii, lub też Prusach Wschodnich lub Zachodn.

Spowodowany okolicznościami sprzedam zaraz szybko zdecydowanemu kupcowi moją

posiadłość w Starogardzie

gdzie od wielu lat mieścił się handel winą i cygar prowadzony z wielkim powodzeniem. Ładne pomieszczenie o 5 pokojach będzie teraz wolne. Pewna dobra egzystencja. Kupujący otrzyma odemnie towar oraz poparcie każdego rodzaju.

Poważni kupujący, mający zamiar szybko kupić zechcą natychmiast przybyć.

K. Zachau, hurtowny skład cygar
ELBLĄG (Elbing), telefon 47.

Pospieszna stal obrotowa,

spiralny świder, szmergiel płocienny, motory do łódki sprzeda

Richard Schöck

Gdańsk Wrzeszcz, Schellmühlerweg 1b, telefon 2397.

Restauracja

Bronisława Kubickiego

w Gdańsku, Am brausenden Wasser 5

w której odbywa się

codziennie koncert

winna być punktem zbornym wszystkich Rodaków miasta Gdańska i okolicy. Dlatego każdy, chcący się nieco zabawić, niechaj spieszy tamdotąd, bo lokale ładne a usługa skora i rzetelna.

Dobrze procentująca się oberza wiejska

z gospodarstwem wiejskim, leży na miejscu, za 75000 mk. przy wpłacie 20000 mk. natychmiast do sprzedania.

Paweł Schroeder
Skowarcz — Schönwarling
p. Hohenstein Wpr.

Posiadłość fabryczna,

5000 kwadr. mtr., z domem mieszkalnym, w przedmieściu Gdańska do sprzedania. Zgłoszenia uprasza się do Eksped. Gazety Gdańskiej pod nr. 914.

Pralnia parowa,

tuż przy Gdańsku z farbiarnią i domem pańskim oraz wszelkimi przynależnościami, jako to kotłem wmurowanym, maszyną parową i t. d. placęmu gotówką do sprzedania.

Zgłosz. uprasza się do Eksp. Gaz. Gd. pod nr. 915.

Do mego składu żelaza, towarów kolonialnych i destylacji, poszukuję od zaraz

kasjerkę

biegłą w polskiej i niemieckiej korespondencji przy wolnym stole. Zgłoszenia z świadectwami i fotografią upraszam do Eksped. Gazety Gd. pod nr. 908.

Uczni

do mego zakładu instalacyjnego przyjmuję od zaraz.

Grobelski
Poggenpahl 83.

Lejarz

zawodowiec w wyrobie stali, żelaza, metalu i aluminium, poszukuje posady, przy skromnych wymaganiach.

Zgłoszenia pod nr. 910 do Eksped. Gaz. Gd.

MAJĄTEK

1500 mórg. dom mieszk. w śliczn. parku. Pod pługiem 1350 morg., niedaleko dworca kol., natychmiast do sprzedania. Zgłosz. tylko pismienne

EMMA DORNY, Wrzeszcz (Langfuhr) Danzigerstr. 22.

Kupiec-mechanik

przystojny wdowiec, lat 82 szuka zapoznańa się z przystojną dobrze wychowaną panią, lub wdówką z majątkiem lub większą gotówką zaraz celem

ożenku.

Panie, którym chodzi o dobrego męża, prosi się o nadesłanie fotografii. Także pośrednictwo familijne pożądanę. Dyskretną rzecz honorowa. Zgłoszenia do Eksp. Gaz. Gd. pod nr. 917.

Gdańsk-Rynek Słanny

Cyrk

Strassburger

codziennie o godz.

wieczorem
odznaczający się
PROGRAM.

Codziennie od godz. 10-tej przed poł. bardzo interesujące próby, obejrzenie stajni i pasza dzikich zwierząt.

Poprzednia sprzedaż:
skł. cygar Krüger i Oberbeck
Rynek węglowy 34,
telefon 1645.

Inteligentnego

chłopca do posług

poszukuje
Bank Zw. Sp. Zarobkowych
Oddział Gdański
Holzmarkt 18.

Bank Ludowy E. G. m. u. H. w Stanisławowie.

przyjmuje depozyta (oszczędności) i płaci procent podług umowy; udziela także pożyczek pod bardzo dogodnymi warunkami.

Dniami kasowymi są środy i soboty od godz. 1—3 po poł.

Bank Ludowy

Eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht.
Józef Blak. Br. Ptach. Krefta.

LEON GENDZIERSKI GDAŃSK

DO 1-go PAŹDZIERNIKA

SOPOTY, PROMENADENSTR. 27

ZAKŁAD DEKORACYJNEGO MALARSTWA

WYKONUJE

WSZELKIE PRACE MALARSKIE.

Bank Ludowy

Eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftpflicht

w Sierakowicach — (Sierakowicz)

udziela pożyczek

pod bardzo dogodnymi warunkami

przyjmuje depozyta

płacąc odsetki 3 i 3 1/2 % stosownie do wypowiedzenia.

Mamy konto czekowe na pocztę w Gdańsku (Danzig) nr. 1074.

Zarząd.

Ks. Prob. Losiński. Bruski. Dorszewski.

Bracia! Rozszerzajcie „Gazetę Gdańską“.

Składajcie oszczędności

w następujących spółkach związkowych:

Brodnica, Bank, E. G. m. u. H., Strassburg Wpr.
Brusy, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Brusa Wpr.
Bydgoszcz, Bank Bydgoski, E. G. m. u. H., Bromberg.
Chełmża, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Culmsee Wpr.
Chmielno, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Chmielno Wpr.
Czarnków, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Czarnikau.
Droszew, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Drosenau p. Kotowieck.
Drzycim, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Dritzschm Wpr.
Gdańsk, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Danzig.
Gębice, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Gombitz Kr. Mogil.
Gniezno, Kasa Pożyczkowa w Gnieźnie, E. G. m. u. H., Gnesen.
Gniezno, Kasa Ul., E. G. m. u. H., Gnesen.
Gostoczn, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Liebenau Wpr.
Grudziądz, Bank, E. G. m. u. H., Graudenz.
Inowrocław, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Hohensalza.
Kartuzy, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Karthaus Wpr.
Kielno, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Koelln Wpr.
Komórsk, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Gr. Komersk Wpr.
Kościerzyna, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Berent Wpr.
Kozmin, Towarzystwo Pożyczkowe w Kozminie, E. G. m. u. H., Koschmin.
Labawa, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Loebau Wpr.
Łęg, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Long Wpr.
Miejska Górka, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Görchen in Posen.
Nowe, Bank, E. G. m. u. H., Neuenburg.
Nowe Miasto n. D., Bank ludowy z Neumark, E. G. m. u. H., Neumark Wpr.
Oborniki, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Obornik in Posen.
Ostroróg, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Scharfenort.
Pierzchowice, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Fortschwellen.
p. Nikolaiken Kr. Stuhm Wpr.
Puck, Bank Puck, E. G. m. u. H., Putzig Wpr.
Sopot, Bank ludowy - Volksbank, E. G. m. u. H., Zoppot Wpr.
Stanisławów, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Stanislawo Wpr.
Starogard, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Pr. Stargard.
Starytarg, Bank Prywatny — Privatbank zu Altmark, E. G. m. u. H., Altmark Kr. Stuhm.
Stężyca, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Stendsitz Wpr.
Środa, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Schroda.
Tczew, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Dirschau Wpr.
Trzemeszno, Kasa Pożyczkowa, E. G. m. u. H., Tremessen.
Tychnowo, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Tiefenau Wpr.
Wejherowo, Bank Kaszubski, E. G. m. u. H., Neustadt Wpr.
Wiele, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Wielle Wpr.
Wieleń, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Fillehne a. Ostbaha.
Więcbork, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Vandsburg Wpr.
Wyrzysk, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Wirsitz.
Zbiewo, Bank ludowy, E. G. m. u. H., Hochstübau.
Złotów, Bank ludowy — „Złot” — E. G. m. u. H., Flatow Wpr.
Zakrzewo, Bank Ludowy - Volksbank E. G. m. u. H., Krzewo Kreis Flatow W-pr.